

Finnur Jónsson

Tilnavne

í den islandske oldlitteratur

Indhold

Udgiverens forord
Forfatterens forord
Tilnavne i den islandske oldlitteratur
Almindelige bemærkninger
Forkortelser
Finnur Jónssons inddeling

Udgiverens forord

Dette er en redigeret udgave af Finnur Jónssons bog om tilnavne i den norrøne litteratur. I den oprindelige udgave var de ca. 2300 navne inddelt i ti kategorier og mere end et hundred underkategorier. Denne måde at ordne navnene på, kan sikkert have sin værdi i navneforskning, men som opslagsværk gør den bogen tung at danse med. Et enkelt eksempel på Finnur Jónssons inddeling skal gives her. Hans tredje kategori hedder *Tilnavne, som er hentede fra rustning, klædedragt og prydelser* og har disse 16 underkategorier: *hjelm, skjold, brynje, sværd, spyd, økse, bue og pil, hovedbedækning, pels, kappe og kjortel, benbeklædning, fodbeklædning, andre dragtdele og prydelser*. Det siger sig selv, at dette er en besværlig vej, hvis man leder efter et bestemt navn. Et kompakt navneregister bag i bogen ændrer ikke på, at den minutiøse opdeling gør bogen uoverskuelig. Desuden er kategoriseringen i sig selv en om ikke umulig så dog vanskelig opgave, da der i nogle tilfælde vil være tale om tolkning; i andre vil ét tilnavn passe i flere forskellige kategorier, hvorimod andre ikke passer i nogen. Afdelingen med ukategoriserede navne udgør da også mere end en femtedel af hele samlingen.

I denne udgave ses der bort fra den oprindelige disposition, idet de ca. 2300 tilnavne her er anført i alfabetisk rækkefølge. Teksten ud for det enkelte navn rummer alle Finnur Jónssons oplysninger om det pågældende navn med angivelse af kilde(r), navnets betydning og hvilket århundrede den navngivne person levede (angivet med romertal). Efter opslagsdelen gengives Finnur Jónssons

overordnede betragtninger om navnedannelse i den oldislandske litteratur. Bag i bogen findes en oversigt over de mest benyttede forkortelser. Og, da Finnur Jónsson undertiden refererer til bogens oprindelige disposition, er også denne gengivet bag i bogen.

Carsten Lyngdrup Madsen
Heimskringla Reprint

Forfatterens forord

I 1871 udkom i et skoleprogram fra Trondhjem K. Ryghs »Norske og islandske tilnavne fra oldtiden og middelalderen«. Dette var en dygtig og omhyggelig foretagen samling efter de daværende forhold. Nu må denne samling siges at trænge til foryngelse, dels fordi den kan forøges i en ret betydelig grad, dels fordi grundlaget nu er langt sikrere, end det var for over 30 år tilbage, idet der siden er kommet fortræffelige, kritiske udgaver af de fleste herhenhørende sagaværker.

Tilnavnene er en del af det samlede navneforråd og ingenlunde den mindst interessante eller vigtige. De indeholder en mængde kulturstof, foruden det rent sproglige, der i og for sig selv er betydeligt nok. At tage dem op til én ny behandling behøver tilvisse ingen nærmere begrundelse.

Hele samlingen viser, at tilnavne var overordenlig almindelige i oldtiden; de nu bevarede er sikkert kun en brøkdel af alle dem, der i virkeligheden har eksisteret. Da selve navnene var af den art, som de var, flere mænd af samme navn inden for samme slægt, dels i rækkefølge, dels samtidig (i slægtens forskellige grene), var det praktisk næsten nødvendigt at skelne dem fra hinanden ved et tilføjede navn. Herover var man i oldtiden klar, idet man kaldte sådanne tilnavne for *kenningarnefn*, der i almindelighed kun betegner 'særtegnende navne'. Ordet er neutralt og vidtomfattende. Når disse tilnavne var nedsættende eller spottende, kaldtes de *aukanefn* eller *auknefni* (eksempler kan ses i Fritzners ordbog; deraf ses f.

eks., at det betragtes som *áleitni* at give folk *auknefni*). Nu siger man på Island mest *uppnefni* (verb.: *að uppnefna*); *viðrnefni* er mindre sårende end *auknefni*. Ligesom spottevers straffedes, således bestemte loven også en straf (mindre fredløshed) for at give og udbrede øgenavne (Grágás Sth. c. 376, Kb. c. 237, 2. b. 182); men denne lovbestemmelse har vel aldrig virket på nævneværdig måde, og tilnavne har da også blomstret på Island lige ned til vore dage. I mine yngre år var der således en mand i Reykjavik, der gav sig til at opskrive alle de tilnavne, han kendte der i byen (og vel den nærmeste omegn); de løb op til flere hundrede; desværre er denne samling vistnok gåt tabt¹.

För end almindelige betragtninger göres om de enkelte grupper af tilnavne, er det hensigtsmæssigt at give en oversigt over dem alle. I så henseende kan bemærkes, at der ikke bliver taget hensyn til alle de mange eksempler på ord som *konungr*, *jarl*, *skáld*, der så at sige altid tilföjes, når en virkelig konge, jarl, skjald nævnes; de er ikke at betragte som egentlige tilnavne.

Rygh opstillede sin samling i alfabetisk orden. Dette har naturlig sin fordel. Ikke mindre fordelagtigt forekommer det mig at være, at ordne dem efter samhørighed og slægtskab i indhold (et alfabetisk register bliver derved naturligvis en nødvendighed). Jeg går da ud fra de menneskelige slægtskabsforhold, legeme o. s. v. Således får jeg 9 afdelinger, foruden en 10., der indeholder sådanne tilnavne, der dels ikke kunde anbringes i nogen af de andre, dels er lidet forståelige eller helt utolkelige. Enkelte tilnavne tilhører på grund af deres art to afdelinger.

Det bemærkes, at jeg har taget det danske stof med, der foreligger i Knytlingasaga og Jómsvíkingasaga. Det norske og islandske Diplomatarium har jeg i det hele med vilje ikke

taget hensyn til. Dipl. Norv. har Rygh excerperet, såvidt det dengang var udkommet, ned til c. 1500.

Endelig bemærkes, at jeg ikke anfører varianter, der åbenbart kun er afskriverforvanskninger, når den rigtige form er utvivlsom, samt at jeg i enkelte tilfælde, hvor det måtte synes hensigtsmæssigt, er gåt til håndskrifterne selv.

¹ Den samling af S. Hansen, der findes Ísl. bókm. fjel. 3 fol., er uden synderlig betydning. En alfabetisk fortegnelse af prof. K. Gíslason findes i hans saml. 3; den har været mig til god nytte, især som kontrollerende.

A

Aðalsteinsfóstri, Hákon (d. gode), Hkr. og fl. st. X. 'Adelstens fostersön', opfostret af kong Adelsten i England. Som det fremgår af alle 'fostre'-navne, er det klart, at *fóstri* i forbindelse med et mandnavn betyder altid 'fostersön'.

afbragð, Jón Ann. XIV. 'Udmærket', egl. 'noget som (ved sine egenskaber) adskiller sig fra alt andet' (jfr. *bregða af, frá*).

afra- -Fasti Hkr. X—XI (v. I. *Hafra-*, men denne form er sikkert opstået ved misforståelse; der skrives *afr-*altid i Hkr.-hdskr.). Der er al grund til at antage, at *afra-* er tn.; det kan da sættes i forbindelse med *afr*, der findes i Eg. (s. 132), hvor ordet ifg. hovedhdskr. (AM. 132) er ntr.; men ifg. 3 andre vigtige hdskr. hedder ordet *afri*, mask., og det er rimeligvis det rigtige; da er tn. gen. sg. af dette. Ordet er navnet på et slags drik, der ikke kendes nærmere.

afráðskollr, Þorgeirr Hkr. X. 'Skadehoved'; betydn. er noget usikker; det første led er det velkendte *afráð* 'afgift, trykkende byrde', og så 'skade, tab', som en lider.

Agðanes, Auðgrímr Hák. XIII. 'Agdenæs', på sydsiden af indløbet til Trondhjemsfjorden.

agði, Garðr Flat., uhist. 'Agderen', er vel egl. en eponym til Agðir, uagtet det var en af hans sønner, der i arv fik denne del af Norge. Jfr. *egðski*.

agnarr, Magnús Sturl. XIII. Tn. kendes ellers kun som mandsnavn; nærmere forklaring kan ikke gives; at der skulde være en indre sammenhæng mellem stavelserne *agn* og *magn* er næppe tænkeligt.

agnhætr, Sigurðr Hkr., Ann. XII (i Flat. ur. *ógn-*). Første led synes snarest at måtte være *agn* ntr. 'mading', fordi han engang har båret el. samlet mading i sin hat?

ágæti (hinn), Vilhjálmr, se *ædlingr*.

áhola, Árni Há. XIII. Enten af *á* 'en elv', altså 'elvehul', el. *á* er præp., 'hul på' (þ: noget).

ákafi, Þórarinn Gullþ. X. 'Den voldsomme'; enten subst. eller svagt adj.

ákaftr, Ámundi Há. XIII. 'Den voldsomme, ivrige'.

Akra- -Þórir Ljósv. X—XI. 'Ager'-; »hann bjó at *Okrum* i *Hörgárdal*« (s. 258). Jfr. *Akrakarl*, *Akraskeggr*.

Akrakarl, Þórir Ljósv. XI. 'Akrekarl', fordi han bode på Akrar i Hörgådalen (også *akraskeggr*).

Akraskeggr se *Akrakarl*

akraspillir, Eymundr Gl. IX = *Qgmundr akraspillir* Fas. (v. l. *aska-sp.*, *akasp.* ur.); Amund Ætt. X. 'Ager-ødelægger'; grunden ukendt.

álfasprengr, *Qgn* Fas., sagnh. 'Alvesprænger', en som får alverne til at sprænges, dø, af forfølgelse (?).

álfdoell, Sveinn Ann. XIV. 'Fra Alfadal', sikkert Álfadalr i Isefjordsyssell; se Kål. I, 579.

alíkarl, Þorgrímr Sturl., Bisk. XII. 'En mand (ældre mand), som får føde hos en anden, en fledføring'; Þ. var bonde, men han blev dømt i så høje bøder, at han blev »kallaðr félauss«; det er vel derefter, at han har fåt sit tn.

alli (hinn), Hlífólfr Flat. XII. At antage, at dette tn. er den svage form af *allr* 'al', der ellers ikke eksisterer, er så at sige utænkeligt. Jeg ser deri den svage form af *allr*, positiven til *ellri*, *elztr*, (ty. *alt*) = *gamall*; som navn forekommer ordet på Glavendrup-st. og andre steder, se Wimmer: døbef. i Åkirkebyk. s. 10.

allrasystir, Yngvildr Ldn., Gl., Rd. X. 'Alles søster'; hører kun uegenlig hid; tn. er ironisk og mulig givet, fordi Y. har haft det for skik at kalde alle for søstre eller brødre.

allsekki, Eiríkr Magn. lag. XIII. 'Slet intet', fordi han mente, at han i forhold til sine brødre (Birger jarls sønner) intet havde fat.

álptmýringr, Jón Sturl. XIII. 'Fra Alftamýrr'; en gård med det navn findes i Isafjordsýssel.

alskik, Ásólfur Ldn. IX—X. Tn. findes kun i Hb., derimod, mærkeligt nok, ikke i Stb.; hvad det bet., er uopklaret; nordisk synes det ikke at kunne være og keltisk oprindelse er ikke bleven påvist.

alspakr, Eiríkr Eg. X. 'I alle henseender klog'; E. kaldes »spakr at viti«.

Áludrengr, Starkaðr Fas. myt., 'Áledreng'; dette forudsætter et stedsnavn *Ála*, jfr. *Álufossar* (Ulefoss) i Grenland, eller skal der læses *Alu* ? : *alu*? Jfr. Munch Nfh 1, 1, 257.

Alviðrukappi, Þorkell enn auðgi Ldn. X. 'Alvidras helt'; hans fader Tord bode i Alviðra i Dyrefjord, Island.

alvitr, Hervor Edd. 'Den meget kloge' (el. vidende?). I øvrigt bet. ordet måske noget helt andet, nemlig 'fremmedagtigt væsen, væsen i en fremmed skikkelse' (Sievers), af *al-* = *-al* i *alius*, og *vitr* = *véttr*.

ambi, Arnbjörn Hkr. XIII. Tn. er dannet af navnet, idet *rn* er gåt over til *m* foran *b*. Jfr. Rygh: Personnavne i no. stedsnavne 5.

amma, Runólfr Bisk. XIII—XIV. 'Bedstemoder'.

ánaudgi, Ormr Ldn. IX—X. 'Den, der er el. har været træl'; i øvrigt findes dette tn. kun i Stb.; i Hb. kaldes han *auðgi* 'den rige'.

Andréás-mágr, Einarr Hkr. XII; 'Andres-måg' ♂: svigersøn; E. var gift med præsten Andreas' datter (Hkr. III, 329).

andvaka, Eyjólfur Sturl. XIII. 'Årvågenhed' (en trompet hed således) eller 'Sövnløshed' (ikke at kunne sove om natten); uvist hvilken betydn. her skal antages.

angelus, Árni Ann. XIV. 'Engel'; ordet er lat., jfr. *oremus*.

anmarki, Þorkell Gísl. X. 'Fejl, Lyde'.

aptrkamba, Álfr Finb. X. 'Med tilbagekæmmet hår'.

árborna (hin), Ástriðr Fsk. XI. 'Tidlig født' d. v. s. »den som kunde tælle sine fri forfædre tilbage i tiden« (Hertzberg, Glossar), særlig om den fribårne bonde. Astrid var en datter af Erling på Sole.

árbót, Álof Hkr., Ldn., Nj. IX—X. 'Árbod', egl. en, der ved sin lykke bevirker åringens godhed.

arðskafi, Grímr Edd., sagnh. 'Plov-skraber', af *arðr*; betydningen ikke ganske sikker, vel nærmest, 'den, der skraber, skærer med plov'.

ármaðr, Ásgautr Hkr. XI; Björn Hkr. XI; Ívarr Sv. XII. 'Årmand', d. v. s. en kgl. godsbestyrer; egentlig *en maðr, der er árr* : en, der på en andens vegne har et hværv at udføre (jfr. K. Maurers afhdl. om *ármaðr*).

Arnafjördr, Erlendr D. N. XIII—XIV. 'Arnefjord', en forgrening af Sognefjorden.

arnarungi, Þorbjörn Sturl. XIII. Kan bet. 'Örns unge : sön', men falder sammen med *arnar-ungi* = örneunge.

arnkatla, Þuríðr (to, moder og datter) Ldn. X. Hb. har *ok* imellem *þuríðar* og *arnkætlu*, hvorved det sidste vilde blive egennavn, som så var bleven datterens tn. Det forekommer mig at Hb.s læsemåde er nok så sandsynlig. A. er egl. fem. til mandsnavnet *Arnketill* (-kell).

ársæli (hinn), Eiríkr Hkr., Oleg. (her = Eiríkr sigrsæli X; mulig ved misforståelse) XI; Hávarðr Orkn. X. 'Årsæle', rig på afgrøde, heldig med afgrøde, eller, mulig, ved sin lykke bevirkende, at der er gode åringer.

ása- -Þórr SnE., Edd. 'Ase-Tor', d. v. s. Tor, som er en af aserne og særlig knyttet til dem og virkende for dem.

askasmiðr, Oddbjörn Ldn., Eg., Fas. X. 'Karsmed'; *askr* står her sikkert i betydn. 'kar', madkar af træ, således som sådanne har været i brug på Island indtil vore dage.

askmaðr, Álfr Hkr., Eg. X. 'Askmand', opkaldt efter den slags skib som hed *askr*, jfr. lat. *ascomannus*.

assabani, Snorri Bisk. XII. 'Örnebane', se nedenf. *assi*.

assi, Þorgrímr Ann. XII. 'Örn'; enten for *arsí* (af *ari*) el. og snarere for *arnsi* (af *ern*) med assimilation; jfr. *assa* 'en hunörn'. Jfr. *assabani*.

Ásu-, *Gullásu-* -Þórðr Sex sög., Skt; XII. 'Ásas, Guldåsas - Tord'; Tord var en islænder, der kom til Norge og blev der først den rige Ásas forvalter og senere hendes mand. Tiln. stammer uden tvivl fra det første tidsrum.

Atleyjar- -Bárðr Eg. X. 'På Atlø', en ø udfør Fjalir i Norge; B. bode dér.

*auð-*Björn (= Bj. enn auðgi) Sturl. XII; -Helga Sturl. XII. 'Rigdoms-', den rige; det hedder: »B., er Auðbjörn var kallaðr«.

auðgi (hinn), *auðga (hin)*, Aðils Fsk. IX; Agnarr Fas., sagnh.; Áki Eg. X; Álfr Eg. X; Áli (þ: Óláfr Tryggv.) ÓTr. (Oddr) (= Óli); Áli Sturl., Bisk. XII—XIII; Arndis Ldn. IX—X; Ásbjörn Ldn., Ld. X; Ásgrímr Ann. XII; Auði Hkr. sagnh.; Auðólfr Flat., sagnh.; Bersi Sturl., Ann. XII—XIII; Björn Sturl. (= Auðbjörn) XII; Björn Ldn. X; Dufgús Bj. X; Eilífr Ldn. X; Erlingr Eg. X; Eyjólfur Sturl., Ann. XIII; Eyjólfur Gullþ. IX—X; Finnur Ldn. IX—X; Geirr Ldn., Hoens., Eg. X; Geirr Sturl. XIII; Gilli Ld. X; Grímr Ldn. se Ormr; Guðlaugr Sturl. XII; Guðlaugr Ldn. (v. I. *fjelauggi*) Eyrb. X; Hafr Nj. X—XI; Hólmgeirr Fær. X; Hrói Flat. (prúði, heimski, spaki, slysa-) X; Hrói Bj. X—XI; Hrólfur Ldn. X; Ingibjörg Skáld. (Hb.) IX; Jórunn Sturl. XII—XIII; Karl Bisk. XIII—XIV; Ketill Ldn. X; Kjotvi Hkr., Ldn., Eg., Gr. IX; Knútr Orkn. XII; Kolr Sturl. XII; Kolskeggr Sturl., Ann. XII—XIII; Óli Sturl. = Áli, s. d.; Ormr (Grímr) Ldn. (jfr. *ánauggi*) IX—X; Sigurðr Austf. XI; Sigvatr Sturl. XIII; Ulfr Mork. XI; Vermundr Sturl. XII; Þórhallr Fær. X—XII; Þórir Sturl. XII—XIII; Þorkell alviðrukappi Gísl., Jóms., Sturl. X; Þorlákr Ldn. XI; Þorleifr Sturl. XI—XII; Þórunn Ldn. IX; Þorvaldr Sturl. XII; Þorvaldr Bisk., Ann. XII;

Þorvarðr Sturl., Bisk., Ann. XII; Þzurr Sturl. XII. 'Den rige'; der er ingen tvivl om, at alle bærerne har fåt tn. på grund af deres rigdom, men kun om et par af dem anføres det udtrykkelig, f. eks. om Ulf, der ejede »14 bú eða 15«.

auðkúla, Eyvindr Ldn. IX—X. 'Rigdomskugle'; *auð*: den rige; hvorledes *kúla* er at forstå, er tvivlsomt; mulig har E. haft en udvækst (i hovedet); jfr. *kúla*.

auðkýlingr, Kolbeinn Sturl. (d. 1309). 'Fra Auðkúla'; en gård i Hunavatssýssel.

auðlagði (hinn), Kjetvi Þorb. hornkl. 'Den rige' = *auðgi* (s. d.); mulig er tn. ikke egl. tn., men kun et af digteren brugt synonym.

auðmaðr, Einarr Sturl. XIII. 'Rigmand'.

auga, Hámundr Sturl. XIII; Þorgils Ldn. X. 'Öje', af en eller anden ejendommelighed ved öjnene (eller det ene öje) eller beskadigelse.

auklendi, Þorgils D. N. XIII. 'Øgeland', en, som har fåt et stykke land foruden det i forvejen ejede.

aura- -Páll Sv., Hásk. XII—XIII. 'Øre-', af *eyrir*, der særlig findes i udtrykket *lausaeýrir* 'løsøre'; tn. betegner P. som bemidlet.

auraprestr, Ásgeirr Sturl. XIII. 'Ør-præst'; Á. synes ikke at have været præst; hvad det første led angår jfr. *aurgoði* nedenf.; her kan *aura* ikke identificeres; Á. har hjemme i Skagafjorden.

aurgi, Ormr Ldn., v. I. for *auðgi*, *ánaudgi* og sikkert urigtigt.

aurgoði, eyr-, Áslákr Ldn. X; Úlfr Ldn., Nj, X; Þorvaldr Ldn. X—XI. Dette tn. er for U.s vedkommende af dr. Kålund Isl. Beskr. I, 264 forklaret som sammenhængende med de *aurar*, grusflader, der findes langs Markarfljót, Fljótsaurar, jfr. den lat. oversættelse af Njála; det var også her, at godedömmet var. For Á.s vedkommende kan sikkert samme opfattelse göres gældende, da også hans slægt var knyttet til land med elve. Hvad T. angår, kan intet bestemt siges; dog er *aur-* sikkert rimeligere end *er-*, da Sturl. har *eyr-*; der kunde være sigtet til Eyrr i Bitra (el. Óspaks- eyrr; se Kål. I, 632).

aurriði, Ketill Ldn. IX—X. 'Ørred, forel'; navnet bet. egl. 'den der bevæger sig (?) i dynd'.

Austansjór, Auðun Hásk. XIII. 'Østensjö', i nærheden af Oslo.

austfirðingr, Þorsteinn Þoretþ. (Sex sögup.) XI. 'Fra Østfjordene', Isl. Þ. var »austfirzkr at ætt«.

austmaðr, Arnbjörn Flat. (Groenlþ.) XII; Björn Ldn. X; Eyvindr Ldn., Nj., Eyrb., Ld., Gl., Gr., Islb. IX—X; Geiri Rd. X; Gunnarr Austf. omkr. 1000; Hrafn Ldn. X; Hrafn Austf. X; Kolli Austf. X; Sölmundr Sturl. XII—XIII; Serli Ann. XIII; Þórðr Hásk. XIII; Þorgils Bisk. omkr. 1200. 'Østmand', *ø*: nordmand, norsk. Det er muligt, at ordet i enkelte tilfælde ikke er at opfatte som egentligt tilnavn, men i de fleste er det at betragte således. Mærkeligt er det, at i et tilfælde bæres tilnavnet af en mand i Norge selv (Þórðr); egentlig skulde det kun kunne bruges i de norske kolonier. I Norge kunde det vel blive brugt om en mand fra det sydøstlige Norge (eller mulig fra Sverrig); jfr. *austkylfur* hos Torbjörn hornklofe. Om Eyvindr hedder det i Ldn., at han blev »derfor« kaldt 'østmand', fordi han stammede fra Götland, men hans fader havde berøring med Norge.

austmannaskelfir, Ásgeirr Ldn., Fló. X (Stb. ur.: *-manns-*).
'Østmænds þ: Nordmænds skræmmer', fordi han »drap skipshöfn austmanna í Grímsárósi«.

Austrátt, Kári Sig. Eyst. Ol. XI—XII; Sigurðr Hgill. XII.
'Østeråts-'. I Fms. (VII, 199) hedder det »Sigurðr (á) Austrætt«; á mangler altså i de her benyttede håndskrifter. I Mork. (174): »systir Kara avstraz«, »var þeira sonr Sigurðr avstratt«, i Frís. (292): »systir Kara avstraðz«, »þ. s. var Sigurþr avstraðz (sål.)«, og (321) »þeir Sigurðr á Avstrátt« (hans sön var atter Jón á Austrátt). Der er således ingen tvivl om, at der til grund ligger det bekendte sted Austrátt på Yrjar. Som sædvanlig bliver ordet böjet anderledes som tn. end som egenlig stedsnavn; gen. *-átts*, *-raðz* som nom. i Frís. er fejl.

austroeni (hinn), Arngeirr Ldn. X; Bjørn Ldn.. Eg., Ld., Eyrb. IX—X. 'Den øströne', þ: den norske; om Bjørn hedder det (Eyrb. 7), at hans søskende gav ham tilnavnet, fordi han ikke vilde tage fast ophold i de vestlige lande og vilde bort derfra igen; i øvrigt må det bemærkes, at han blev opfostret i Jæmtland; mulig hidrører tn. derfra (jfr. Rygh).

ausuglamr, Guðlaugr Sturl. XIII. 'Øsekar-larm', af *ausa* 'øsekar', el. stor slev. (jfr. *skálaglamm*). *glammtr.*, deraf *glamra*.

B

baðkarl, Eiríkr Sv. XII. 'Badekarl', en som sørger for de (varme damp-) bade; i øvrigt står tn. kun i Skálholtsbók, men synes at kunne være rigtigt; de øvrige har Eiríkr (el. Einarr) laukr (s. d.).

baga, Brynhildr Fas., sagnh. 'Den skæve og forkrøblede'; »var hún hnýtt ok bœmluð ok var hún því kœlluð B. b.«.

bagal- -Már Sturl. XIII. 'Bispestav-', uvist af hvilken grund og måske bör tn. ikke opføres her.

baggi, Eiríkr Hák. XIII (v. I. *bági*, *bakki* bægge i Flat.). 'Pakke, bylt'.

Bakka- -Loðinn Ann. XIII. 'Bakke-'; også og hyppigst kaldt Loðinn af Bakka. Mulig Bakki ved Trondhjem.

bakkakolfr, Guthormr Hák. XIII. 'Bakkepil'; *kolfr* bet. en stump træpil, der især brugtes ved skydeøvelser, hvor man skød mod et mål, der i reglen var anbragt i en brink el. bakke.

Bakki, Bjørn Hák. XIII (v. I. *barki*, *þakki*, *pakki*). 'Bakke'.

bakrauf, Erlendr Sturl. XIII; Gilli Mork., Frís. XII. 'Røv, gat'.

bakskiki, Auðun Bj. X. 'Bag(ryg-)stykke'; *skiki* bet. 'et afskåret eller afgrænset stykke' (*landskiki* t. eks.).

bálki, Páll Hak. XIII. Vistnok den svage form til det følg. og af samme betydn.

bálkr, Gunnarr Edd., sagnh. 'Skillevæg' (i et hus).

ballhøfuð, Jón Hásk. (Flat.) XIII. 'Med kugle(rundt) hoved'; sikkert af *bellr*.

balli, Óttarr Hkr. XII; *Qzurr* Sv. XII (v. I. *hisli*, *brisli*, *bilsí*). 'Den stærke', med bibetydn. af det voldsomme. Hvad *Q*.s tn. angår, er dets form måske tvivlsom; af varianterne er *bilsí* rimeligst, af *bil* ntr., 'den svigtende'(?). *Balli* kunde også være subst., dannet af *bellr*.

balti, *Bøðvarr* Skt. XII; *Þórarinn* (v. I. *balkí*) Sturl. XIII 'Björn'.

banamaðr, Gunnarr Hkr. XIII. 'Banemand'.

Bangar- -Oddr Sturl. XIII. Jeg opfatter det første led som gen. af et *Bang*, der måske atter var et tilnavn (jfr. det følg.).

bannamúli, Bergþórr D. N. 'Bandende kæft'.

bar(r)eyska (hin), Ál- (Álf-, Ás-)dís Ldn., Ld., Gr. IX. 'Fra Barrø' [Ldn., Hb. skr. *baR-*], vistnok Barrey (nu: Barra), en af Shetlandsøerne.

barð, *Bøðvarr* Ann. XIV. 'Skæg', hvis da ikke b. er en gårds navn.

Bárðurbróðir, Hreiðólfur *Bøgl*. XIII. 'Bårds-broder'.

barkabassi, Árónn Sturl. XIII (v. I. *kjúka-*). Hvis *barka-* er rigt., må tn. vel bet.: 'Den svære mand med den svære hals(?)'; *bassi* egl. = 'björn', jfr. no. *basse* »et stort og triveligt dyr; også en stor og stærk karl« (Aasen), men *barka-* kunde også komme af *barki* 'et skib'. Hvad *kjúka* skulde bet., er uklart.

barkaðr, Markús Ann. XIV. Tn. er vel part. til *barka*, af *bærkr*, = no. *barka* 'tilvirke ved barkelud' og 'uegentl. vænne til at tåle meget' (Aasen). Betydn. altså vel 'hærdet' el. lign.

barki, Björn Hák. (v. l. *bakki*, *þakki*, *pakki*) XIII. 'Den forreste del af halsen, lufttrøret, strube'.

barmr, Haldórr Sturl. XIII. 'Barm'; heri kunde også ligge et stedsnavn.

barn, Hákon Orkn. omkr. 1100. 'Barn'. Hakon var en dattersøn af Hakon Ivarsson og er vel kaldt således til modsætning. Jfr. nedenfor *karl* V.

barna- -Kjallakr Eyrb. X; -Pétr Hák. XIII; -Þóroddr Ldn. XI. 'Börne-', på grund af mange börn. Om Kjallakr hedder det: hann átti marga sonu, og der opregnes 9 af hans börn i Ldn. (Stb. k. 111). — BarnaÞóroddr lyder navnet i Stb.; medens Hb. har ... f(oður) Bjarna f(oður) Þórodds.

barnakarl, Ólvir, Ldn., Ld., Nj., Gr. IX. 'Börne-karl', fordi han, uagtet han var en stor viking, »let eigi henda börn á spjóta oddum, sem þá var víkingum títt«. Denne oplysning er der ingen grund til at betvivle.

barnlaus (*hinn*), Gormr Flat. forhist. 'Den barnløse'.

Barreyjarskáld, Ormr Sturl., sagnh. 'Barrøskjald', fordi han stammede fra Barrø blandt Shetlandsøerne (?); jfr. *bar(r)eyskr* ovf.

barri, Bárðr NgL. XIII. Tn. kan være svag form af *barr* 'rede, fyrig', men det kan også være afledet af *barr* 'nåle' (på nåletrær).

báru- -Björn Bárð., uhist. 'Bølge-', fordi han var en stor »sjógarpr«. *bast*, Guðmundr Ldn. XI. 'Bast'.

bátr, Björgólfr Bøgl. XIII; Hallvarðr Ann. XIII—XIV; Þorsteinn Hásk. XIII; Þorsteinn Ann. XIV. 'Båd'.

baugr, Arnþórr Hásk. XIII. 'Ring'.

baulufótr, Ásgrímr Sturl. XIII. 'Kofod', af *baula* 'en ko'.

bausti, Þórarinn Bisk. XIII. Hvis ikke dette er = *beysti* 'skinke', synes det at indeholde det *baust-*, hvoraf *beysta* 'at slå' er dannet; *bausti* altså 'den, der slår'; det hedder om bæreren, at han var tilbøjelig til at bande stærkt; hermed står tn. i forbindelse og det bestyrkes ved no. *bøysta* i betydning. 'skrubbe, give hårde ord' (Aasen).

begla, Bótólfur Orkn. XII. Betydning. usikker, måske 'en, der hindrer', jfr. *begla* 'hindre, møde, stå i vejen for' (Aasen), en betydning, der passer udmærket til hvad der fortælles om B., idet han ved urigtig angivelse reddede Rögnvald jarl for hans forfølgere. Isl. har *bagi* 'noget der er ubehageligt, fortræd' (vb. *baga*), der næppe er = oldsprogets *bági*. Jfr. Bj. Hald.: *bagi* 'difficultas, jactura'. I øvrigt har Rietz: *begla* 'stå och gapa'.

beigaldi, Þórðr Ldn., Eg. IX—X. Tn. er med endelsen *-aldi* dannet af st. *beig-* i *beigr* 'frygt, angst', og bet. da 'den frygtsomme' (el. 'den frygtvækkende?'); no. *beig* bet. 'Skade, svækkelse, svaghed' (Aasen); tn. kunde da bet. 'den svagelige'.

beinlausir, Ívarr Ldn., Hkr., Fas. IX. 'Den benløse', fordi han havde bruske for benknokler.

beinserkr, Brúsi Fas., sagnh. 'Bensærk', d. v. s. 'os ilion cum omnibus costis maxime cum costis spuriis in unum os coalitum' (Bj. Hald.); velbekendt i det daglige talesprog.

beiskaldi, Þorleifr Ldn., Bisk., Sturl., Ann. XII. 'Den bitre'; tn. er dannet af adj. *beiskr* med endelsen *-aldi*.

beiskr, Árni Sturl. XIII. 'Besk, bitter', hvas.

beitstokkr, Óláfr Sv. XII. Vel egentlig s. s. *borðstokkr*, af *beit* 'skib'; sål. har hovedhdskr. af Sv. og Eirsp. (Flat. ul. tn.), medens Skálhb. har *beitstædskr*, hvilket Munch har forstået som 'fra Beitstad'; dette tror jeg er urigtigt.

bekill, Eindriði Hák. XIII (v. l. *bæk-*); Þorkell Hák. XIII (*bæk-*). Den rigtige skrivemåde er uden tvivl *bek-* (sål. Frísb. og Eirsp., og Flat. på 3 af 4 steder); tn. synes afledet af *bak* 'ryg'.

bekk- -Hildir Fas., sagnh. 'Bænke-', sål. kaldt i modsætning til Brynhildir, fordi hun forblev i hjemmet og deltog i kvindearbejdet.

bekkan, Björn Bisk. XII. Er mulig identisk med personnavnet Bekan Ldn., der anses for at være keltisk (Becán, Beccán, Craigie i Zts. f. celt. phil. I, 444).

bekkjarbót, Þorbjörg Ldn. X. 'Bænkebod', egl. en, som gör bænken bedre, anseligere (ved at sidde der), bænkepryd; i øvrigt har Hb.: *beiarbot*, hvilket måtte opfattes som *boejarbót* 'gårdspryd'.

bekkr, Óláfr Ldn. IX—X. 'Bænk'.

belgr, Óláfr Ldn., Gullþ. IX—X. 'Bælg'.

beli, Eysteinn Fas., Skt., sagnh. 'Bug'; denne betydning er velbekendt på Island (*beli*, gen. *bela*).

belti, Páll Sv. XII. 'Bælte'.

berbeinn, berfoettr, berlegg, Magnús Hkr., Ágr. osv. 'Barben, barfod'; jfr. beskrivelsen Hkr. III, 255. Jfr. *hávi* og *Styrjaldar*.

Berðlu- -Kári Eg., Ldn. IX. 'Berdle-', en gård på øen Brimanger i Firðafylki. Jfr. »fór Kari til bús síns i Berðlu«.

Berg- -Önundr Eg. X. 'Bjærg'-; Ö. må vel antages at være kaldt så på grund af sit hjem, uagtet dette ikke siges.

berg, Eiríkr Bøgl. XIII. 'Klippe', men tvivlsomt, da teksten i Fms. og Eirsp. har *Eiríkr, Bergr* som to adskilte personnavne, medens P. Claussön har »Erick Berg«, hvilket heller ikke er utvivlsomt. Desuden har E. et andet tn. (*baðkarl*) i et hdskr.

berir, Kolbeinn Bøgl. XIII, v. I. *beccr*, men Eirsp. har *berir*; P. Claussön har »bieringer«; *berir* er uforståeligt og næppe rigtigt; derimod vilde et *bærir* være let at forstå som nom. ag. til vb. *bæra* 'bevæge', måske identisk med det hos Fritzner anførte *bæra*, af *bára*. Hvorledes P. Claussöns form er at forstå, ved jeg ikke.

berklingr, Þorkell Sturl. XIII. Enten patron, af *Børkr* el. af *børkr* 'bark'; el. af *barkí*?

berserkjabani, Ásmundr Fas., sagnh.; Gunnsteinn Ldn., Nj. IX. 'Bersærkers banemand'; Ásm. kaldtes sål., fordi han dræbte to bersærker, Hrörek og Siggeir (Egils s. ok Ásm.), G. »drap tvá berserki«.

berserkr, Þráinn Sturl., sagnh. (måske ikke et egl. tn.). 'Bersærk'.

bestill, Bergþórr Hkr. X. Synes afledet af *bast* 'bast', et bastreb, fordi han benyttede bastsnore? (jfr. Egilss. 2739).

beytill, Ívarr Ldn., Gr. IX. 'Støderen', jfr. Fritzner, hvis ikke *beytill* bet. det samme som *góibeytill*, navn på en plante. I øvrigt haves et no. *bøytel* 'kop, kumme' (Aasen).

bifi, Ívarr Ann. XIV. Måske 'den frygtsomme, eftergivende', af st. i *bifa* 'at bevæge', *bifask* 'lade sig rokke'.

bifra, Eyvindr Knytl. XI. 'Rystende', jfr. da. *bævre* og Aasens *bivrr* m. 'bæven, skælven', vb. *bivra* 'bæve, skælve' og *bifa* 'at bevæge lidt'. Eller er ordet fem. til *bifurr*, ældre dansk *biævær* 'bæver'?

Bifru (-a)- -Kári Ldn. forhist. (v. I.: Áslákr bifrukári, men sikkert ur.). På Nordmøre er Bifrufjørður (Beverfjorden), og det hedder (Fms. III, 213), at Bifru-Kåres æt var i Hördaland og Nordmøre.

bildr, Sigurður Hkr. X; Þorgrímr Ldn. IX—X; Þunndr Ldn., Fló. IX—X Et slags pil, *bildr*, med kiledannet blad; om ordets betydn. ellers se Fritzner.

billingr, Áslákr D. N. XIII—XIV. Ordet er navnet på en jætte, hvis datter (*Billings mær*) narrede Odin (Hávam.). Ordet findes også i no. og sv. i betydning 'tvillingbroder'.

bilsi, Þzurr Sv. XII (v. I. *brisli*, *hils*, *balli*) se ovf. *balli*.

birkibeinn, Einarr Sturl. XIII; Eiríkr Sturl., Bisk. XIII; Eysteinn Flat., Ann. (= E. meyla). 'En birkeben', en til Birkebenerne hørende mand; tn. fik disse, fordi »de bandt birkebark om deres ben« i mangel af (ben)klæder? Jfr. *birkileggr*.

birkileggr, Eiríkr Bisk. XII. 'Birkelæg'; E. synes ikke at have været en birkeben.

birtingr, Óttarr Hkr. XII; Steinólfr Ldn. X. 'Forel', en art forel, af *bjartr* 'lys'.

biskup, Þorvarðr Bisk. XIII—XIV. 'Biskop'; kan være ironisk ment.

biskupsmaðr, Þorgeirr Hásk. XIII (enkeltvis forekommende v. l. er *biscopsefni*, *biskupsmágr*, men de er sikkert ur.). 'Biskopsmand', *þ*: en biskops tjæner.

biskupsson, Munán Hásk. XIII; Sigurðr sst. XIII. 'Bispesön'. Sigurðr var en søn af erkebiskop Pétr (Fms. IX, 458), d. 1226.

bitlingr, Óláfr XII. 'Et lille afbidt stykke'; Rygh formoder, at det som tn. bet. 'den lille', hvilket jo er vel muligt.

bitra, Þorbjörn Ldn. IX—X. 'Bitterhed'.

Bitru- -Keli Sturl. XIII; Oddi Ldn., Sturl., Eyrb. X—XI. 'Bitre', i Strandasyssel, Isl. K. hed egl. Þorkell (jfr. nedenfor).

Bitru-Keli brugt selvstændigt i Sturl. (XIII), men bæreren hed Þorkell og havde hjemme i Bitra, så at ordet er vel egenlig et tn.

bjálfi, Þorkell Ldn. (*bjálfi* Hb.). IX—X. 'Pels'; sml. Fritzners bemærkninger. Hvis *bjálfi* er det rigtige, hører tn. til 9. afdeling.

bjálki, Álfr Fas., sagnh.; Þórðr Ldn. IX. 'Bjælke', i et hus. M. h. t. Álfr skal det dog bemærkes, at han i *Orv. Os.* siges at være kaldt sål., fordi han hersker over Bjálkaland; dette er i den nyeste tid opfattet som dannet af russ. *bělka* 'egern'; jfr. Boer anm. til stedet (hans sagabibl. udg. kap. 41, 10).

bjargramr, Halfdan Ann., sagnh. 'Klippestærk'. Jfr. Sakse.

bjarki, Böðvarr Fas., SnE., sagnh. 'Lille björn'; dannet af **bjarr* = **berr* (hvortil fem. *bera*).

Bjarneyja- -Ketill Ldn. IX. 'Fra Björnøerne', i Sunnmörafylke.

bjarnylr, Óláfr Ldn., Háv. X—XI. 'Med björnevarme' i kroppen; således kaldt »því at aldri var þat frost eða kuldi, at Ó. foeri í fleiri klæði en eina brók ok skyrtu gyrða í broekr«.

bjóðaskalli, Eiríkr Hkr., Fsk. X; Sigurðr Ldn. X. 'Bord- skalle'; *bjóða*- må vel være gen. pl. af *bjóð* ntr., men hvorledes det skal forstås i denne forbindelse, er uklart (»med rundt hoved« Rygh, men det er vel usandsynligt, at man har haft runde borde).

bjóla, *bjólan* Helgi Ldn., Ld. IX—X; Hróaldr Ldn. IX—X. I Ldn. er *bjóla* eneherskende; i Ld. nævnes Helgi *bjólan*; dette anses for at være kelt. navn *bèollán*, jfr. Craigies afh. 444; formen *bjóla* er da opstået ved, at man har opfattet -*n* som den bestemte artikel. Imidlertid er *bjóla* også et nordisk ord, og findes som stedsnavn på Island (en gård i Rangárvallasýsla).

bjórr, Gunnar D. N. XII—XIII. 'Bæver'; ordet er dog flertydigt (= øl, = et stykke land, = skind).

bjúgi, Andrés Sv. XII (v. I. *bjúgr*). 'Den böjede, foroverbøjede'.

bláber, Jón Ann. XIV. 'Blåbær'.

blaðspjót, Saxi Hák. XIII. 'Bladspyd', et spyd med 'blad', d. v. s. med en bred spids. Jfr. Fritzner.

blaðstakkr, Magnús Hák. XIII. 'Bladstak'; *stakkr* er etslags overkappe, der kun nåde ned til hofterne; *blað-* ('flig') hentyder måske til de to stykker (forstykke og bagstykke), jfr. *stakkblað* og ord som *fyrirskyrta* og *bakskyrta*. De to stykker har været adskilte ved en slids.

bláfauskr, Helgi Ldn. X. 'Sort frönnet stamme'; jfr. foreg.

bláfellingr, Bergþórr Bárð, myt., 'Fra (I) Bláfell', i Arnessýssel(?).

bláfótr, Þorsteinn Ætt. X. 'Sortfod'.

bláhattr, Snorri Sturl. XIII. 'Sorthat', med en sort hat.

blaka, Nikulás Knytl. XII; Þorkell Ldn. X (*klaka* har Stb.). Sikkert identisk med det hos Fritzner anførte *blaka* i betydn. 'forhæng'; egl. vistnok 'et stykke tøj, der er hængt op og som bevæger sig' (bølger); jfr. vb. *blaka* 'være i bølgende bevægelse' (»blakir mér þari of hnakka«, Sneglu-Halli), men sikkert ikke for *blaðka*. Jfr. Bj. Hald. *blaka* 'tegmen'.

blákinn, Þórunn Ldn. X. 'Blåkind', hun har på kinden haft »lungeslag«.

blakkr, *blakk*; *blakki (hinn)*, Árni Hák. XIU; Ása Hák. XIU (v. I. *blóþ*, men ur.); Guðólfr Hak. XIII; - Bjørn Gisl. IX. 'Den mørkladne, mørkebrune' vilde tn. bet. efter nutidsisl.; efter nynorsk derimod 'den blege'; at det er den første betydn., der her må antages, bliver sandsynligst ved skjaldenes brug af adj. *blakkr* om ulvenes og skibssidernes farve. Det bemærkes, at Guðólfr var fra Blakkastaðir og har måske derfra hæntet sit tn., han var tilmed ilde lidt, — samt at Ása var hans frille.

blákollr, Eilífr D. N. 'Sorthoved'.

blanda, Brynjólfr Sv. XII. 'Blanding', d. v. s. blanding af valle og vand; endnu brugt og kaldt sål. på Island.

blásíða, Björn Flat. X; Björn Harð. X. 'Sort-side', sort på siden.

bláskeggr, Bárðr se nedenf. *blátannarskegg*; Þorvaldr Harð. X. 'Blåskæg', med sorteblåt skæg.

blátannarskegg, Þorkr Ldn., Nj. X (v. I. *bláskeggr*). 'Blåtandsskæg' ♂: med fyldigt skæg og en sort tand. Jfr. *blátønn*.

blátønn, Björn Fas., sagnh.; Björn Ldn. IX; Haraldr Hkr., Knytl. X. 'Blåtand', ♂: med en sort tand; jfr. hvad der fortælles om den første B., at han havde en lang tand, »blå« af farve, der ragede 1½ alen ud af munden. Jfr. *blátannarskegg* nedenfor.

bleiki (hinn) Ljótr Eg. X; Ljótr Svarf. IX. 'Den blege', kan både bet. ansigtets hvide farve og håret (jfr. *bleikt hár*, *bleikhárr*) samt skægget (jfr. ok hafði bleikt skegg).

blesi, Gunnólfr Fas., sagnhist.; Þorbjörn Ldn. IX—X. *Blesa* bet. 'en blis', ♂: en langstrakt hvid hårstrimmel på en hests forhoved (en rund plet i panden hedder derimod *stjarna*); masc. hertil er *blesi*; men hvorledes det er at forstå i forbindelse med det menneskelige ansigt, er ikke klart. Dog kan næsen på enkelte mennesker have en mærkelig lys farve i forhold til omgivelserne, og dette kunde have givet anledning til tn. Ordet er beslægtet med ty. *bläss*, oht. mht. *blas*, grundbet. 'lys'; jfr. Kluge.

bligr, Þórðr Ldn., Eyrb. X—XI. 'Stirrende', er vel rigtig opfattet af Fritzner, der også har vb. *bligja (augum)* og henviser til sv, *blige*; *bliga* 'stirra' Rietz; Ross har også *bligren* adj. 'med urolige, dirrende og plirende öjne'.

Blikafoli, Arni D. N. XIII. 'Folen på Blikar', en gård i Norge.

blindi (hinn), Ámundi Nj. X—XI; Arnviðr Hkr. XI; Ásbjörn Sturl. XIII; Eiríkr Sv. XII; Gestr (Gestumblindi) Fas., sagnhist.; Høskuldr Skt. (v.

I. *liði*) XIII; Magnús Hkr. XII; Stúfr Hkr., Skt. XI; Þórarinn Ldn. X—XI; Þorgrímr Austf. (v. I. *tindi*) XI; Þorfiðr Sv. XII. 'Den blinde'. *Gestumblindi* anses (A. Kock) at være ligt med *Gestr úblindi*; *liði*, (Høskuldr) kunde betyde 'kammerat'; uvist hvilket er rigtigst; *tindi* (Þorgrímr) måtte være svag form til *tindr* 'tak', men er vistnok en forvanskning.

blindingatrjóna, Bolverkr Ldn., Eyrb. IX. Tn. er sammensat af *trjóna* 'snabel, tryne' og *blindinga*, der synes at være gen. pl. af *blindingr*, der rimeligvis er en art gedehams (se nedenf. *blindingr*); det hele skulde så vel bet. 'gedehamskæbe', en, hvis tale er bidende?

blindingr, Þorsteinn Rd. X. 'Den halvblinde'(?); jfr. no. *blinding* »en, som er blind, oftest om en, som ikke vogter sig eller ser sig for« (Aasen); der findes dog også et *blindingr* »clavus cæcus v. sine capite« (Bj. H.) = no.; endelig har no. et *bl.* = blindklæg (tabanus; Aasen), men tn. er rimeligvis et af de to første ord.

blóð- -Egill Knytl. XI. 'Blod-'; sål. kaldt fordi han engang skal have slukket sin törst efter et slag ved at drikke menneskeblod (Knytl. k. 35); men tn. tager vel også sigte på E.s hele krigerfærd.

blóðmerr, Reiðarr D. N. XIII—XIV. 'Blodpølse'; egl. 'fedt blandet i blodet'; ordet er alml. på Island og udtales nu *blómur*.

blóðøx, Eiríkr Hkr., Eg. osv. IX—X. 'Blodøkse', fordi han dræbte flere af sine brødre, »því var hann kallaðr blóðøx